



**GÖTEBORG**

**400 ÅR**

**NÅGRA PLATSER  
OCH BYGGNADER**

## Innehållsförteckning

Brunnsparken .....	3
Börsen.....	4
Carlanderska.....	5
Centralstationen.....	6
Chalmerska Huset .....	7
Christinae Kyrka (Tyska Kyrkan).....	8
Dicksonska Folkbiblioteket .....	9
Domkyrkan (Gustavi Kyrka) .....	10
Feskekörka .....	11
Gamla Ullevi .....	12
Gathenhielska huset .....	13
Gustav Adolfs Torg (Stortorget).....	14
Götaplatsen.....	15
Göteborgs Kongl. Gymnasium .....	16
Haga.....	17
Heden.....	18
Järntorget.....	19
Kronhuset .....	20
Kungstorget .....	21
Lilla Bommen.....	22
Liseberg .....	23
Masthuggstorget.....	24
Nya Älvsborg .....	25
Sahlgrenska huset.....	26
Skansen Kronan .....	27
Skansen Lejonet .....	28
Slottsskogen .....	29
Stenpiren (Skeppsbron).....	30
Televerkets Hus.....	31
Tomtehuset .....	32
Trädgårdsföreningen .....	33
Vasaplatsen.....	34



## Brunnsparken

Från början var platsen som en liten ö omgiven av vatten. Under 1600-talet till 1700-talet etablerades en järnväg. Under denna tid hette platsen Järnvägsplatsen. Några år senare flyttades vägen till Järnvägstorget och vad som var kvar brann ner strax efteråt.

1822 började Brunnsparken se ut som en park då träd planterades i området. Syftet var att skapa ett promenadområde och även en hälsobrunn byggdes. Verksamheten ligger bakom den nuvarande namnet. 1827 var en var ett väldigt viktigt år. Den välkände kemisten Jöns Jacob Berzelius gjorde en vetenskaplig analys av mineral vattnets kemiska sammansättning. Efter undersökningens publicerande ökade besökare kraftigt. Undersökningen visade nämligen att mineral vattnet innehöll förvånande höga halt av järnsulfat och förekomst av alun. Brunnslivet på denna tid bestod av ett stillsamt tempo. Med långa promenader i parken eller vilostunder i läs- och musikrummet som främsta fritidsaktiviteter. Kort och biljard var också mycket populära aktiviteter. År 1883 invigdes statyn ofta kallad "Johanna" men officiella namnet är dock Såningskvinnan.

Brunnsparken har en lång och intressant historia och mycket har ändrats. Brunnsparkens agerar idag framförallt som en knutpunkt för kollektivtrafiken i Göteborg. Utvecklingen som inleddes från hästdragna spårvagnslinjer med utgångspunkt i parken. Brunnsparken har ändrats mycket över tiden och kommer tveklöst fortsätta göra så i framtiden.

### Källor:

<https://www.ronneby.se/bygga-bo--miljo/naturvard-och-parker/ronneby-brunnspark/brunnsparkens-historia.html>

<https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/brunnsparken-nu-och-d%C3%A5-1.591111>



## BÖRSEN

Börsen är en byggnad belägen på Gustaf Adolfs Torg, mitt i centrala Göteborg. Byggnaden uppfördes år 1849 och invigdes samma år, efter ritningar från arkitekten Pehr Johan Ekman. Däremot planerades det redan på 1770-talet om ett Börshus i handelsstaden Göteborg. Detta var på de lokala handelsmännens initiativ, men planerna fick dröja ända fram till 1844, på grund av de höga ekonomiska kostnaderna för byggnaden. Med en slutkostnad på 450 000 riksdaler silvermynt samt 2 miljoner murstenar, klassades Göteborgs börs på denna tid som Sveriges dyraste byggnation.

Strax efter invigningen av börsen blev Gustaf Adolfs torg ett centrum för Göteborgs administration, då bland annat Göteborgs stadshus, Rådhuset, Wenngrenska huset samt Strömska huset är belägna på samma torg.

Göteborgs Stad har sedan invigningen av byggnaden ägt börsen och sedan 1863 används delar av byggnaden av Göteborgs stadsfullmäktige (nutidens kommunfullmäktige). Sedan år 1960 är byggnaden Göteborgs börshus minnesförklarad och har därmed skyddsföreskrifter gällande bland annat exteriören, som i princip är icke-förändrad från 1800-talet.

## KÄLLOR:

<https://www.higab.se/fastigheter/kvarteret-hogvakten/>

[https://www.higab.se/wp-content/uploads/Börsen\\_VoU\\_20111212.pdf](https://www.higab.se/wp-content/uploads/Börsen_VoU_20111212.pdf)



## Carlanderska

Carlanderska sjukhus var till början ett privat sjukhus som enbart erbjöd vård för de som kunde betala, men över tiden har de även fått en till viss del offentlig karaktär. Sjukhuset bestod till en början av en operationsavdelning, en röntgenavdelning, sjuksalar, bostadsrum för dess personal och en ligghall för patienter. År 2017 utvidgades sjukhuset och blev ytterligare 7 000 kvadratmeter större. Denna utbyggnad gav plats för bland annat sju nya operationssalar, en ytterligare röntgenavdelning, en reception, träningshall och en restaurang. Trots sjukhusets förändringar under åren har dess grundidé stått fast: *“Att erbjuda förstklassig sjukvård med extra omtanke i en miljö som är mer ombonad och hemlik än den övriga sjukvården”*.

År 1927 invigdes Carlanderska sjukhus som ligger i stadsdelen Johanneberg i Göteborg. Det var Christopher Carlander och hans son Axel Carlander som önskade ett liknande sjukhus i Göteborg som Sophiahemmet i Stockholm. För att bygga ett modernt sjukhus krävdes en stor summa pengar vilket familjen Carlander bidrog med år 1916. Med den stora donationen kunde sjukhuset börja byggas efter ritningar gjorda av arkitekten Arvid Bjerke. Parken och dess miljö runt om själva byggnaden planerades medvetet för att bidra till en hemlik miljö samt *“till ett gott läkande”*.

Under tidigt 1900-tal var den nationalromantiska stilen trendig vilket man kan se har påverkat byggnadens utseende. Stilen sågs som modernt för sin tid, vilket passade perfekt för arkitekterna samt Carlanderna som ville bygga ett modernt sjukhus. Spåren av dess stil kan man finna i byggnadens kraftfulla volymer, bearbetade tegelmurar och distinkta möten mellan dess olika huskroppar.

Källor:

<https://carlanderska.se/om-oss/#historia>

[https://sv.wikipedia.org/wiki/Carlanderska\\_sjukhuset](https://sv.wikipedia.org/wiki/Carlanderska_sjukhuset)

<https://whitearkitekter.com/se/projekt/carlanderska-sjukhuset/>



*Göteborgs centralstations södra entré (Tony Webster, Flickr)*

## Göteborgs centralstation

Göteborgs centralstation är med sina drygt 78 000 dagliga resenärer Göteborgs största tågstation. Stationen är en del av Resecentrum Göteborg, som också består av Nils Ericsonterminalen, Centralhuset, Åkareplatsen och Drottningtorget. Nils Ericsonterminalen är en bussterminal, som genom Centralhuset byggts samman med Centralstationen. Utanför stationens södra entré ligger Drottningtorget, varifrån man har tillgång till de flesta av stadens spårvagnslinjer. Åkareplatsen är en temporär bussterminal som är tänkt att avlasta Nils Ericsonterminalen under bygget av Västlänken.

I början av 1850-talet beslutade staten att bygga järnvägar, bland annat på sträckan Göteborg-Stockholm (västra stambanan). Den första delen av stambanan, Göteborg-Jonsered, stod klar 1856. Centralstationen, som fram till 1930-talet hette *Statens järnvägsstation*, stod klar 1857. Byggnaden bestod då förutom banhallen av två väntsalar (uppdelat efter klass), restauranger samt polis. Norr om stationen fanns verkstäder och godsmagasin. 1923 byggdes stationen om, och banhallen (som blivit för liten) byggdes om till väntsal. Olyckligtvis drabbades stationen av en brand samma år, och stora skador uppstod. Mellan 1928 och 1930 byggdes stationen ut ytterligare. Stationen restaurerades 1993, och mellan 2000 och 2003 byggdes Centralhuset. Sedan 2001 är stationen ett byggnadsminne, och den ingår även i Göteborgs Stads bevaringsprogram.

Göteborgs centralstation byggdes från början åt trafik från västra stambanan. 1909 tog man även emot trafik från Bohusbanan. 1930 tog stationen även över trafik från Bergslagsbanans station, det vill säga tåg från Bergslagsbanan, Boråsbanan och Västkustbanan, och blev i samband med det Göteborgs centralstation.

Använda källor:

[sv.wikipedia.org/wiki/G%C3%B6teborgs\\_centralstation](https://sv.wikipedia.org/wiki/G%C3%B6teborgs_centralstation)

[jernhusenmedia.se/stationer/item/27-goeteborgs-centralstation](https://jernhusenmedia.se/stationer/item/27-goeteborgs-centralstation)



## Chalmersska huset

### Historia

Chalmersska huset har sitt namn efter William Chalmers. Han var Ostindiska Kompaniets superkargör med placering i Macao och Kanton. Efter 10 år återvände han till Göteborg och blev medlem av kompaniets direktion. Chalmers köpte s.k. Holtermanska huset, en två våning träbyggnad men några efter drabbades huset av en brand.

Den 20 december 1802 drabbades staden Göteborg av en förödande stadsbrand. Branden förstörde hela området mellan Östra och Västra Hamngatan, från Vallgraven till Hamnkanalen och totalt förstördes 179 hus. Efter branden beslöt Chalmers att låta bygga ett stenhus och Göteborgs stadsarkitekt Carl Wilhelm Carlberg fick i uppdrag att utarbeta ritningar.

År 1807 blev huset klart men Chalmers gick bort 1811, han blev 63 år gammal. I sitt testamente skrev William Chalmers att hälften av sitt kvarlåtenskap till Sahlgrenska sjukhus inrättningen och hälften till inrättandet av den "Industrie-Skole" som var "för fattiga barn som lärt skriva och skriva". Skolan invigdes i Göteborg 1829 under namnet "Chalmersska Slöjdskolan" som är grunden till Chalmers tekniska högskola. Än idag är Chalmers den enda högskolan i Sverige som bär ett personnamn.

Den 1 april 1864 startade banken Skandinaviska Kredit-Aktiebolaget sin verksamhet och som bankens första kontor hyrdes två rum i Chalmersska Huset. De kommande åren kommer banken att expandera sin verksamhet och fler lokaler kommer att användas. År 1939 bytte banken namn från Skandinaviska Kredit- Aktiebolaget till Skandinaviska. 1972 fattades ett samgående med Stockholms Enskilda Bank och tillsammans bildade Skandinaviska Enskilda Bank, SEB. Vid mitten av 1960-talet stod det klart att en ytterligare i Chalmersska Huset inte möjligt. 1973 flyttade banken till östra Nordstan. Efter flyttning fortsatte SEB att använda Chalmersska Huset. Första våning för bankkontor men bytte till bankmuseum vid 1990-talet. Andra våning användes som representationsvåning. År 2006 å SEB:s 150 årsjubileum återlämnades Chalmersska Huset till Chalmers tekniska högskola. SEB vill ge ett handfast och tydligt stöd till högskolan.

### Lite mer om Chalmersska huset

Chalmersska huset har inretts med svensktillverkade möbler dels från göteborgstrakten och dels med kinesisk inslag eftersom William Chalmers var i Macao som superkargör i Ostindiska kompaniet. 1980 blev Chalmersska huset byggnadsminnesförklarat. Idag används Chalmersska Huset som en mötesplats för konferenser, seminarier, workshops, representation, luncher och middagar. Här hålls även doktorspromoveringar, styrelsemöten och banketter. Chalmersska huset kan hyras för många ändamål allt från fest och bröllopsmiddag till att mingla i deras unika bankvalv.

Chalmers. 2018. *Historik*. Hämtad från: <https://www.chalmers.se/sv/om-chalmers/campus-och-lokaler/chalmersska-huset/Sidor/Historik.aspx>

Chalmers Fastigheter. (u.å). *Chalmersska Huset*. Hämtad från: <https://chalmersfastigheter.se/min-fastighet/chalmersska-huset>

Chalmersska Huset. (u.å). *Om Chalmersska huset*. Hämtad från:

<https://www.chalmersskahuset.se/om-chalmersska-huset/>

Göteborgs Historia. 2018. *Stadsbranden 1802*. Hämtad från:

<https://goteborgshistoria.com/2018/05/01/stadsbranden-1802/>



## Christinæ kyrkan - Tyska Kyrkan

Christinæ kyrka, även under benämningen Tyska kyrkan, ligger på Norra Hamngatan 16 i centrala Göteborg. Kyrkan är uppkallad efter Gustav II Adolfs dotter Drottning Kristina. Detta eftersom Drottning Kristina skonade Tyska kyrkan för delar av tullavgift vilket kyrkan tjänade 10 000 riksdaler på.

Då allt fler tyskar och holländare bosatte sig i Göteborg behövdes en plats för religionsutövning. År 1623 beviljades stadens första tysk-holländska församling att bygga en kyrka. Ett träkapell i Nya Lödöse utgjorde grunden till kyrkan men av dess bristfälliga konstruktion ersattes den sedan av en tegelkyrka som togs i bruk år 1648. I samband med detta fick kyrkan sitt nuvarande namn Christinæ kyrka. Redan året därpå, 10 maj, brann kyrkan ner. Skadorna uppskattades till 14 700 riksdaler. Men av enastående donationer och av holländskt tegel återuppbyggdes kyrkan igen. 14 januari 1746 drabbades dock kyrkan av ännu en brand, men skepps murarna kunde bevaras och ännu en gång byggdes kyrkan upp på nytt. Arbetet gick dock mycket långsamt och klocktornet blev inte färdigt förrän 1783. Renoveringarna fortskred och under 1870 talet fick kyrkan sitt nuvarande utseende med karaktäristiska gul spets putsade fasad. Idag är Tyska Christinæ församling är en av svenska kyrkans fem icke-territoriella församlingar.

<https://lokalhelhet.se/christinae-kyrka-goteborg/>  
[https://sv.wikipedia.org/wiki/Tyska\\_kyrkan,\\_G%C3%B6teborg](https://sv.wikipedia.org/wiki/Tyska_kyrkan,_G%C3%B6teborg)





## Dicksonska Folkbiblioteket

Biblioteket hette först Göteborgs Stads FolkBibliothek och var Göteborgs första folkbibliotek. Det grundades av affärsmannen James Dickson och invigdes 1861. Då inrättades biblioteket i en lägenhet i ett hus som ägdes av den Dicksonska stiftelsen, grundad av James Dicksons bror Robert. I biblioteket fanns en avdelning för läsning och en för utlåning och allting var avgiftsfritt då det var till för arbetarklassen, varför biblioteket också placerades i arbetarstadsdelen Haga. James Dickson finansierade bokinköpen och när han dog 1873 var samlingen uppe i ca 3 000 band.

År 1897 fick biblioteket inte längre plats i lägenhetslokalerna på Haga Östergata 5 utan flyttade till det av den Dicksonska stiftelsen nybyggda bibliotekshuset som syns på bilden ovan. På den tiden var biblioteksreglerna inte riktigt som nu: bara män fick vara i läsesalen och det gavs tydliga instruktioner kring hur böckerna skulle hanteras. Biblioteket var Göteborgs huvudbibliotek ända tills 1967 då det nuvarande stadsbiblioteket byggdes och tog över huvudrollen.

### Hagahuset:

1970 öppnade verksamhet för musik, hantverk och teater i huset. Det blev ett centrum för den progressiva musikrörelsen i Göteborg men stängdes senare.

### Allégården:

Sedan 1973 kallas huset Allégården. Det är ett aktivitetshus för pensionärer, en fritidsgård för ungdomar och där hålls många folkmusikkonserter varje år.

Källor:

<https://gamlagoteborg.se/2018/06/10/dicksonska-folkbiblioteket/>

<https://vartgoteborg.se/kultur-o-fritid/allegarden-forklarat-byggnadsminne/#>



## Göteborgs Domkyrka

Göteborgs Domkyrka ligger i centrala Göteborg och är omringad av Korsgatan, Västra Hamngatan, Kungsgatan och Kyrkogatan. Kyrkan är den tredje Domkyrkan som stått på platsen. Innan dess stod där en provisorisk kyrka kallad Brädekyrkan. Brädekyrkan var den första kyrkan i Göteborg och även en av de första byggnaderna i staden (Wikipedia, 2021).

Den första Domkyrkan invigdes år 1633 i Gustav II Adolfs namn. Detta var året efter hans bortgång i slaget vid Lützen. Kyrkans byggnadsarbete leddes av murarmästare Lars Nilsson och grundstenen till byggnaden lades av Göteborgs förste justitiepresident, Nils Börjesson Drakenberg den 19 juni 1626. När kyrkan invigdes hette den först Stora Kyrkan och det var inte förens många år senare den bytte namn till Domkyrkan (Wikipedia, 2021).

Den 25 maj 1722 brann Domkyrkan tillsammans med gymnasiet på Domkyrkoplanen och 211 bostadshus ner. Däremot stod kyrkans murar kvar och det var därför möjligt att hyfsat snabbt bygga upp kyrkan igen. Bara 13 månader senare invigdes den andra Domkyrkan med samma mått som den tidigare. Den andra Domkyrkan brann ner 1802 (Wikipedia, 2021).

Ritningarna till dagens Domkyrka gjordes av Carl Wilhelm Carlberg som avled innan kyrkan stod färdig år 1815. Måtten på kyrkan är större än de tidigare kyrkorna på platsen. "Den är 59,4 meter lång och 38 meter bred" (Wikipedia, 2021). Inredningen inne i kyrkan har inslag från olika stilar, främst empir och klassicism (Wikipedia, 2021). Kyrkan är fortfarande aktiv idag och varje dag firas gudstjänst och varje vecka ges flera konserter (Svenska Kyrkan, 2019).

Referenser:

Svenska Kyrkan. (2019, 18 oktober). *Domkyrkan*. Hämtad från:  
<https://www.svenskakyrkan.se/gbgdomkyrko/domkyrkan>

Wikipedia. (2021, 29 juni). *Göteborgs Domkyrka*. Hämtad från:  
[https://sv.wikipedia.org/wiki/G%C3%B6teborgs\\_domkyrka](https://sv.wikipedia.org/wiki/G%C3%B6teborgs_domkyrka)



## Feskekörka

1874 invigdes byggnaden i bilden ovanför. Byggnaden ifråga heter Feskekörka och har kommit att bli ett av Göteborgs kändaste landmärken. Arkitekten som designade Göteborgs kända fiskhandel hette Victor von Gegerfelt, en svensk arkitekt från Jönköping. Innan Feskekörka byggdes bedrevs fiskhandeln i Göteborg till större delen på Fisktorget vid Rosenlundskanalen. Det man märkte var att det var svårt att bedriva en hygienisk fiskhandel utomhus samt att eventuella oväder gjorde försäljningen utomhus svår. Då bestämde man sig 1871 för att finansiera en ny fiskhandel till staden. Det beviljades 75 000 kronor ur Renströmska fonden för att Feskekörka skulle byggas och slupriset av byggnation landade 74 963 kronor och 12 öre.

När Göteborgs nya fiskhandel tillslut stod klart 1874 tog det inte lång tid innan byggnaden döptes om till Feskekörka. Inte var det så konstigt heller, då man tydligt kan se att Victor von Greger har tagit inspiration från fornnordiska stavkyrkor.

Feskekörka har genomgått flera renovationer genom åren, bland annat på 1960-talet för att möta kraven på hygien vid den tiden. Diskarna flyttades ut längst hallen långsidor och kontor och kylrum lades in i byggnaden. 2013 blev Feskekörka ett byggnadsminne, med dess ikonstatus, arkitektoniska uttryck och viktiga roll i stadsbilden som motivering.

### Källförteckning

Higab. Feskekörka. Higab. <https://www.higab.se/fastigheter/feskekorka/>  
Fiskekyrkan. (n.d.). Historia om Fiskekyrkan & Göteborg. Fiskekyrkan.  
<https://www.fiskekyrkan.se/>



## Gamla Ullevi

Det ursprungliga Gamla Ullevi, som då hette "Ullervi fotbollsarena" invigdes 17 september 1961 och var då också en fotbollsarena. Namnet "Ullervi fotbollsarena" blev döpt som en kombination av den fornnordiska guden *Ull* och ordet *vi* som betyder helig plats. Detta namn ändrades dock till Gamla Ullevi år 1958. Denna version av gamla Ullevi började dock rivas ner 9 januari 2007 och 5 april 2009 så invigdes det Gamla Ullevi som vi känner idag.

Gamla Ullevi har idag plats med ca 18 400 åskådare av vilket 15 000 är sittplatser. Detta är en stor uppgradering jämfört med den tidigare versionen som bara hade plats för 600 sittplatser och 12 000 åskådare. Denna uppgradering kom dock med ett pris som i slutändan beräknades uppgå 350 miljoner kronor vilket överstiger den ursprungliga beräkningen som uppskattades skulle vara 180 miljoner kronor.

Arenan används idag som en nationalarena för det svenska damlandslaget i fotboll samt som hemmaplan för allians klubbar som IFK Göteborg, Örgryte IS och Gais. Den används också årligen för att spela de flesta av finalerna i Gothia cup vilket är världens största ungdomsturnering. Det är möjligt att arenan kommer att gå igenom fler förändringar i framtiden men detta kan bara tiden utvisa.

### **Källor:**

[https://sv.wikipedia.org/wiki/Gamla\\_Ullevi](https://sv.wikipedia.org/wiki/Gamla_Ullevi) [https://sv.wikipedia.org/wiki/Gamla\\_Ullevi\\_\(1916\)](https://sv.wikipedia.org/wiki/Gamla_Ullevi_(1916))



## Gathenhielmska huset

Gathenhielmska huset ligger på Stigbergstorget 7 i Göteborg och är ett kulturminnesmärkt hus. Huset har fått sitt namn av kommandören i svenska flottan Lars Gathenhielm som fick tomten som huset står på av kung Karl den 7 som ett erkännande för hans framgångar som "konungens kapare". Efter Lars Gathenhielms död 1718 då han bara var 29 år gammal ärvdes tomten först av Gathenhielms fru och sedan av hans son. Därefter köptes marken av konvojkommissarie Johan Hansson Busck som var gift med Gathenhielms syster, de lät bygga huset någon gång under 1740-talet. Mellan 1777 och 1816 blev huset fideikommiss, vilket betyder att huset är släktegendom som varken får delas eller säljas. Johan Tranchell köpte sedan huset 1816 på auktion och behöll det i åtta år innan det 1824 såldes till Fredrik von Aken. Efter det köpte Mathias Dahlström huset år 1846, vars släkt sedan behöll huset i 140 år. I november 1986 såldes det till Göteborgs kommun och blev från och med april 2020 en plats för konstnärliga och kulturella aktiviteter. Två omfattande renoveringar av huset är kända. I den första som Anna Dahlström tog initiativ till 1916, återställde man mycket till sitt tidigare skick med hjälp av Röhsska konstslojd museet. Den andra renoveringen skedde 1941 då Vera Thams tog över huset. 1943 ansökte hon om att huset förklarades som byggnadsminne och 1964 blev det så och huset var därmed det första byggnadsminnesförklarade huset i Sverige. Huset är dessutom ett av de fem äldsta profana byggnaderna i Göteborg och är det enda bevarade storborgarhuset i trä från mitten av 1700-talet.

Källförteckning:

<https://www.gathenhielmska.se/om>

<http://www.kulturrestativet.se/nykres/index.php/vaster/majorna/gathenhielmska-kulturrestativet/det-gathenhielmska-huset>



## Gustav Adolfs torg

### Torget

Gustav Adolfs torg är ett rektangulärt torg i centrala Göteborg som byggdes på 1600-talet. På den tiden utgjorde torget stadens centrum, då rådhuset, stadshuset och börsen är i anslutning till torget. Även tingsrätten låg där innan de flyttade sin verksamhet från rådhuset.

### Statyn

Torget, som tidigare kallades för Stortorget, fick först år 1854 benämningen Gustav Adolfs torg. Detta var efter att konstnären Bengt Erland Fogelberg lät statyn av Gustav II Adolf sättas upp mitt i torget. Bronsstatyn är 6,6 meter hög och 3,4 meter bred och föreställer kungen som pekar ut vart staden Göteborg skulle ligga.

Installationen av statyn var en otursam process, eftersom den första avgjutningen som Erland Fogelberg gjorde i Rom misslyckades. Den andra avgjutningen av Gustav II Adolf sjönk utanför Tysklands kust när den skulle transporteras till Göteborg. När dom tyskar som lyckades bärga upp statyn begärde en för stor summa för att skicka den vidare till Göteborg, beställdes en tredje avgjutning från Rom, vilket är den som idag är placerad på torget. På sockeln där statyn står finns inskriptionen:

”  
Åt  
Konung Gustaf Adolf den  
Store  
Göteborgs grundläggare af  
Stadens invånare ”  
År 1849

### Dåtid och nutid

Under historien har torget bland annat används som vattenhämtningsställe och samlingsplats för offentliga bestraffningar. Trots att torget idag inte används som mötesplats på samma sätt, förekommer fortfarande event på torget. Numera hålls marknader på torget i samband med jul och Göteborgs-kulturkalas. På jul sätts även en stor gran upp på torget, vilket är en tradition sedan cirka 1920. Det förekommer även flera arrangerade strejker på torget, som exempelvis klimat-strejker som hålls varje fredag.

Referenslista <https://goteborgkonst.se/artwork/gustaf-ii-adolf>  
[http://www.ilovegoteborg.se/gbg\\_guide\\_gustavadolfstorg\\_en.asp](http://www.ilovegoteborg.se/gbg_guide_gustavadolfstorg_en.asp)  
<https://www.goteborg.com/platser/gustaf-adolfs-torg>



Götaplatsen år 1930

## Götaplatsen

Som pricken över i:et står Götaplatsen vid Avenyns södra ände. Idag är den en central plats som representerar Göteborg. Där finns Stadsteatern, Konserthuset, Konstmuseet och såklart symbolen för Göteborg, Poseidon. Götaplatsen är idag en av Göteborgs mest ikoniska platser, trots att den knappt är hundra år gammal.

1916 ägde en tävling rum, om hur Götaplatsen skulle se ut. Man kom då fram till att det där skulle stå en stadsteater, ett konserthus, ett konstmuseum och en konsthall. Klart skulle det stå till den stora utställningen i samband med Göteborgs 300-årsjubileum. År 1923 såg dock inte Götaplatsen riktigt ut som den gjorde idag. Konstmuseet stod på plats, men stadsteatern, konserthuset och Poseidon saknades fortfarande.

1930, sju år efter jubileumsutställningen, fattade stadsfullmäktige beslut om Götaplatsens slutliga utseende. Fem år senare stod de nya byggnaderna på plats. Stadsteatern '34, Konserthuset '35 och Poseidon '31.

Poseidon är en av Göteborgs mest igenkännbara staty. Den är designad av skulptören Carl Milles och gjuten hos Herman Bergmans Konstgjuteri. IFK's låt snart skiner Poseidon refererar direkt till denna staty och i Hvitfeldtska årliga poängjakt är det även en utmaning att bada i brunnskalet vid Poseidon.

Idag tjänar Götaplatsen flera syften. Den är symbol för Göteborg, en scen för livespelningar. Flera viktiga kulturella byggnader står där. Många elever firar studenten vid Götaplatsen. Frölunda HC firar sina SHL-guld vid Götaplatsen med samlingar uppemot 30 000. Det har även tillkommit en ny viktig byggnad: Stadsbiblioteket.

Källor:

<https://gamlagoteborg.se/2019/03/28/runt-gotaplatsen/>

[http://www.ilovegoteborg.se/gbg\\_guide\\_poseidon.asp](http://www.ilovegoteborg.se/gbg_guide_poseidon.asp)

<https://visitsweden.com/where-to-go/southern-sweden/goteborg/gotaplatsen/>

<https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/g%C3%B6taplatsen-nu-och-d%C3%A5-1.578329>



## **Göteborgs Kongl. Gymnasium**

Göteborgs Kongliga Gymnasium heter idag Hvitfeldtska Gymnasiet. Men gymnasiet i sig har egentligen sitt ursprung i Göteborgs trivialskola som inrättades 1630 och huserades i ett enkelt trähus vid Domkyrkoplan. Skolan kom att utvidgas 1647 till Göteborgs Kongl. Gymnasium. Skolans verksamhet utvidgades med syftet att utbilda präster som kunde aktivt arbeta för att försvenska tidigare danska och norska områden.

1684 lades ytterligare en grund till skolan när den förmögne godsägaren Margareta Hvitfeldt donerade stora delar av sin förmögenhet till Göteborgs Kongl. Gymnasium med avseendet att ge utbildning åt mindre bemedlade “som själva hade ringa medel, men ansågos dugliga till god upptuktelse”. Den stora donationen ledde till att skolan kunde utvidga sin verksamhet och vid 1862 flytta till ett större och modernare hus vid Hvitfeldtsplatsen.

Vid 1919 flyttades skolan en gång till och den nuvarande byggnaden togs vid bruk och då hette skolan Göteborgs Högre latinläroverk. Observera att under alla dessa år kunde inte flickor gå på läroverket fram tills 1964. Två år senare, 1966 fick skolan sitt nuvarande namn vid kommunaliseringen.

### **Källförteckning:**

<https://gamlagoteborg.se/2018/02/11/hvitfeldtska-gymnasiet-latinlaroverket/>  
<https://docplayer.se/954156-Hvitfeldtska-gymnasiet-genom-tiderna.html>





Renströmska badet



Hagas huvudgata

## Haga

Stadsdelen Haga är Göteborgs första förstad och planlades av drottning Kristina redan i mitten på 1600-talet. Hon tyckte nämligen att det var viktigt att utöka Göteborg genom att bygga utanför stadsmurarna. Namnet Haga härstammar från de hagar och plantager som omgav området. Stadsdelen ligger mitt i centrala Göteborg och området består utav långa kullerstengator och flera välbevarade landshövdingehus. Denna typ av hus byggdes ofta under perioden 1870–1940 och användes för det mesta som arbetarbostäder. Anledning till varför man byggde just landshövdingehus var för att på den tiden fanns det krav på man fick bygga trähus med max två våningar på grund av brandrisken. Då valde man istället att bygga trevåningshus med nedersta våningen byggd i sten så att man kringgick reglerna.

Från början var Haga väldigt fattigt och husen bestod för det mesta utav låga timmerhus. Människorna som bodde här var oftast fattiga arbetarfamiljer. Området var inte så populärt och fick ett dåligt rykte på grund av sina sjaskiga bebyggelser och det utbredda nattlivet. Som ett försök att hjälpa de sämre bemedlade i Haga valde man att bygga flera fattigvårdsinrättningar såsom soppkök och Renströmska badet, som numera kallas Hagabadet. Renströmska badet var det första folkbadhuset i Göteborg och byggdes med hjälp av medel från Sven Renströms donationsfond för att ge de som inte hade råd att besöka ett badhus en möjlighet att upprätthålla hygien.

I samband med bygget av Haga ersatte man den fallfärdiga fortifikationsbyggnaden på Risåsberget, som låg precis ovanför Haga med den då toppmoderna Skansen kronan.

På 1930-talet inleddes diskussioner om att riva Haga eftersom politikerna inte såg någon framtid för området. År 1965 påbörjades rivningarna men då uppstod en debatt om man verkligen skulle riva Haga. Detta ledde till demonstrationer och ockupationer under flera års tid tills politikerna till slut valde att avbryta rivningen av Haga och att istället bevara och renovera området. Många av fastigheterna var fortfarande förfallna i början på 90-talet och Hagabadet var inte återställt i sin forna glans förrän 1997.

Nuförtiden är Haga en av Göteborgs nio primärområden och en självklar mötespunkt för göteborgare och andra besökare och består till största delen av små cafeér och charmiga butiker samt bostäder.

Källförteckning:

<https://www.goteborg.com/guider/haga>

[https://sv.wikipedia.org/wiki/Haga,\\_G%C3%B6teborg](https://sv.wikipedia.org/wiki/Haga,_G%C3%B6teborg)

<https://www.youtube.com/watch?v=pSanycwBxvQ>

<http://www.hagashopping.nu/>

<https://www.higab.se/hagabadet-firar-20-ar/>

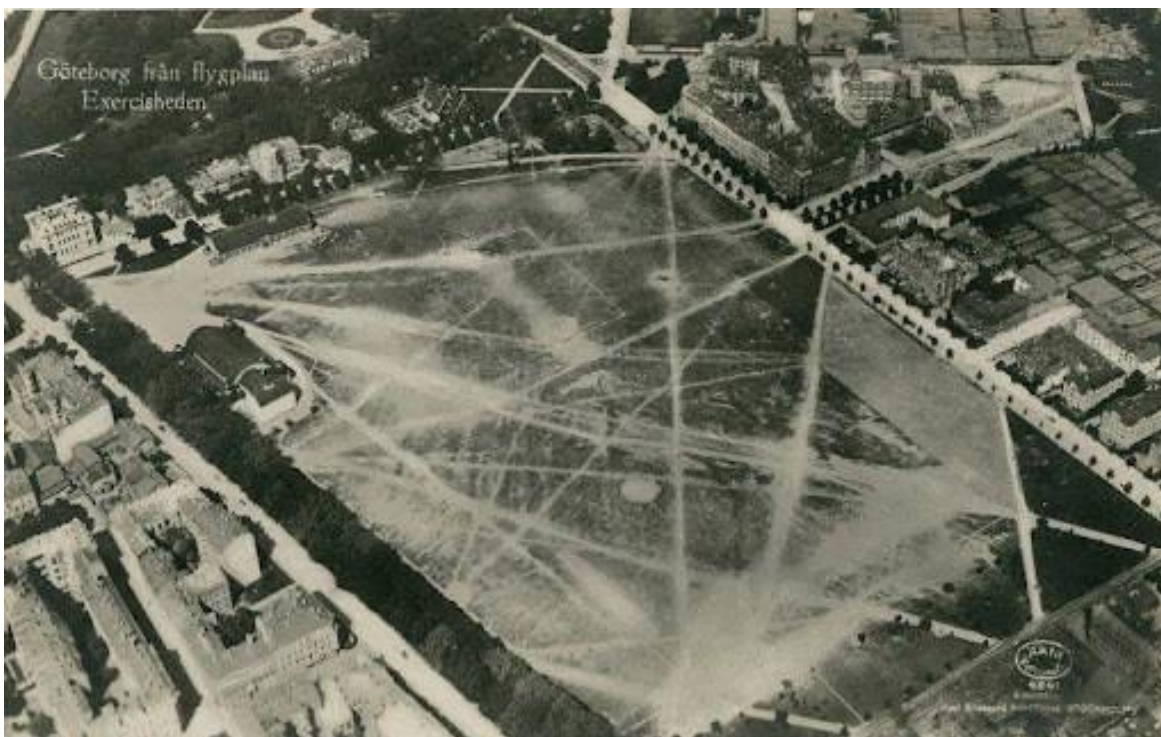


Bild: <http://javanen.se/tonerna-fran-heden/>

## Heden

Heden, som egentligen heter Exercisheden, är ett område i centrala Göteborg. Idag är nog Heden mest känt för sina idrottsevenemang, men området har en historia som sträcker sig tillbaka ända till 1600-talet.

### Tidig historia

Innan Göteborg grundades kallades området Tegelbruksängen, döpt efter det tegelbruk som låg där. På 1620-talet övertogs området av Göteborg och användes främst som betesmark. Militären övertog området i mitten av 1700-talet och började använda det som övningsfält, platsen döptes därför till Exercisheden.

### 1800-talet

År 1814 anordnades det första idrottsevenemanget på Heden, en hästkapplöpning där Karl XIII och familj var närvarande. År 1892 anhölls Sveriges första fotbollsmatch på Heden. Det mesta av militärens aktiviteter flyttades vid denna från området, så att Heden i första hand kunde vara en plats för idrott.

Heden användes också för kultur, bl.a då en stor industriutställning anordnades 1891. Utställningen hade skapats av arkitekten Adrian Crispin Peterson och bestod av en rad märkliga byggnader.

### 1900-talet till idag

År 1905 byggdes Konserthuset som under 23 år visade filmer och höll utställningar innan det år 1928 brann ner. 1923 hölls en utställning för 300-års jubileum för Göteborg på Heden (krig och andra problem gjorde att man sköt upp jubileet två år). Under 1900-talet behöll Heden sin tidigare koppling till idrott, bl.a då man 1975 startade Gothia Cup och 1995 byggde en villastad åt atleterna som tävlade i det årets friidrotts-VM. Nuförtiden är Heden fortfarande ett centrum för kultur och idrott. Många av dåtidens projekt, såsom Gothia Cup, finns kvar, medan Göteborg stad letar efter nya sätt att utveckla Heden i framtiden.

### **Källor:**

<https://www.gp.se/nyheter/fr%C3%A5n-kor-till-fotboll-1.707648>

<https://vartgoteborg.se/gamla-goteborg/heden-i-vara-hjartan/#>

<https://stadsutveckling.goteborg.se/projekt/heden/>



## Järntorget

Järntorget är idag en mötesplats för människor, restauranger, kollektivtrafik och mycket annat. Innan torget kom att få sitt nuvarande namn kallades platsen ofta för Masthuggstullen då det gamla tullhuset var placerat där. Tullhuset revs sedan runt 1850-talet och platsen börjar istället namnges efter serveringen Bierhalle som låg där och kom att kallas Bierhalleplatsen. På Bierhalle serverades en ny och modern tysk öl som härstammande från Johan Albrecht Pripps bryggeri. Men torget kunde också benämnas som Möbeltorget eller Trätorget tack vare den marknad och försäljning av trämöbler som tog plats på torget.

Det, inom Göteborg, välkända torget har fått sitt nuvarande namn från järn-och metallvågen som var lokaliserad och brukades på torget från 1785 till 1892. På vågen vägdes och kontrollerades metallers stämpel som skulle skickas iväg med lastskepp. Med hjälp av järnbärare och annat tjänstefolk drevs vågen och 1867 får platsen officiellt sitt nuvarande namn, Järntorget.

Järntorget fick även agera centrum för Arbetarföreningen som 1866 förläggs på torget och folkets hus tillkommer 1874 i och med det. I huset sker regelbundna träffar inom föreningen fram till 1956 då huset rivs och ersätts med tidningen Ny Tids nya byggnad. Torget fortsatte sedan att byggas ut och har kommit att bli ett kulturellt centrum för exempelvis förlag, gallerier och teatrar.

### Referenser:

<http://javanen.se/jarnvagen-och-torget/>

[https://sv.wikipedia.org/wiki/J%C3%A4rntorget,\\_G%C3%B6teborg](https://sv.wikipedia.org/wiki/J%C3%A4rntorget,_G%C3%B6teborg) (Hämtad: 5/9-2021)



## Kronhuset

Detta är Kronhuset, den äldsta profana byggnaden i Göteborg, alltså bortsett från kyrkliga byggnader men byggdes över stadens äldsta kyrkogård. Den originella användningen av byggnaden var som artilleri- och spannmålshus för militären, började byggas 1642 och var färdigbyggd 1654. Sverige hade då legat i krig med Danmark under en längre tid och här kunde man hitta allt som behövdes i det kriget alltså kanoner, spannmål, sjukvårdspersedlar, kokkärl, uniformer mm.. När riksdagen samlades år 1660 fick Kronhuset även användas som rikssal. 1746 brann kronhusområdet och alla byggnader brann ner, förutom just Kronhuset! På 1750-talet byggdes då stenhus som inte skulle kunna brinna upp runt Kronhuset, de så kallade kronhusbodarna som till exempel skulle inrymma vapensmedja, sadelmakeri och svarveri. Nästan 200 år senare gick Kronhuset från statligt ägande till Göteborgs stad och användes därefter som museum. Gustav VI Adolf restaurerade även Kronhuset till en rikssal den 17 maj 1957 och denna restaurering kostade drygt en miljon kronor. Kronhuset är som sagt en del av kronhusbodarna och idag används de som ett hantverkscentrum med krukmakeri och urmakeri men det främst alla caféer och konditorier som gör kronhusområdet ett populärt besöksmål för såväl göteborgare som turister.

### Källförteckning

<http://kronhusteatern.se/sv/kronhuset-och-dess-historia/>

<https://www.kronhusbodarna.com/>

<https://sustend.se/kronhuset-kronhusbodarna-goteborg/>



## Kungstorget

Kungstorget är ett torg inom vallgraven i centrala Göteborg. Från början hette det "Trädtorget". Namnet kom, då efter att fästnings- och vallraseringarna hade påbörjats 1807 togs torget i bruk som saluplats för timmer och virke. Där ligger Göteborgs största och äldsta saluhall, den Stora Saluhallen som invigdes 1889.

Kungstorget är inte ett av Göteborgs ursprungliga torg utan anlades 1847 efter att stadens befästningar raserats. Från början låg bastionen Johannes Dux som var en del av de starka befästningarna runt staden där det nuvarande Kungstorget står.

1848 kom flyttades stadens marknadsplats hit från torget som fram till 1854 kallades Stora Torget, tills det bytte namn till det nuvarande Gustaf Adolfs torg. År 1850 anlades cirkelformade bazarlängor vid torgets södra del där det kom att finnas runt 80 butiker. I mitten av 1850-talet byggdes även Bazarbron i trä över vallgraven som förbinder Kungstorget med Kungsparken. (bron ersattes 1988). I marknaden som skapades hölls marknad varje onsdag och lördag och 3 gånger om året fanns det dessutom speciella marknadsdagar.

Kungstorget är även känt för den veckolånga ockupationen av miljöaktivister i november år 1976 som lyckades förhindra konstruktionen av ett parkeringsgarage under torget.

Idag finns saluhallen än kvar. Det finns dessutom en hel del butiker, restauranger och ett biopalats.

### Källförteckning

<https://amp.sv.freejournal.org/283536/1/kungstorget-goteborg.html>

<https://vartgoteborg.se/gamla-goteborg/basarerna-pa-kungstorget/>



## Lilla bommen

### Område, höghus och gästhamn

Lilla bommen är namnet på ett område på södra älvstranden vid centrala Göteborg. Det avgränsas österut av Götaleden och av Hisingsbron i nordost. Området har en totalarea på ca 155 000 m<sup>2</sup>. Idag är "Lilla bommen" också namn på en gästhamn inom området gästhamn invigd 1973 och det officiella namnet på den i folkmun kallade byggnaden Läppstiftet, som ligger ett stenkast från hamnen.

### Hamnområdet

På grund av områdets älvnära läggning etablerades tidigt en hamn vid Lilla Bommen. Den tros vara grundad redan på 1640-talet och är därför en av Göteborgs äldsta hamnanläggningar. Vid hamnområdet fanns förutom hamnplatser och tilläggningsplatser för passagerarfärjor en mängd kajhus, packhus och liknande hamn-relaterade byggnader. Det skedde på så sett en mängd hamnverksamhet såsom godshantering. Om det funnits någon form av egentlig industri inom området har inte framkommit av de redogörelser om platsen som hittats, och anses därför inte vara särskilt troligt.

### Stora och lilla bommen

Det finns även ett område kallat Stora bommen, som ligger vid Stora hamnkanalens utlopp i Göta älv. Både Stora och Lilla bommen har fått namn av de bommar som blockerade båtars in och utresor på älven. Vid bommarna samlades bl.a. tull in till kronan.

### Källor

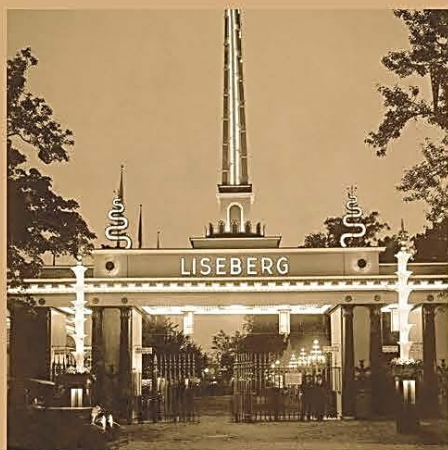
Forssman, I. (6 Januari, 2011). *Lilla Bommen*. Hämtad från:

[http://www4.goteborg.se/prod/Gemensamt/Dalis/dalis.nsf/vyFilArkiv/PM\\_LillaBommen.pdf/\\$file/PM\\_LillaBommen.pdf](http://www4.goteborg.se/prod/Gemensamt/Dalis/dalis.nsf/vyFilArkiv/PM_LillaBommen.pdf/$file/PM_LillaBommen.pdf)

Wikipedia. (i.å.). *Lilla Bommen*. Hämtad från:

[https://sv.wikipedia.org/wiki/Lilla\\_Bommen#cite\\_note-1](https://sv.wikipedia.org/wiki/Lilla_Bommen#cite_note-1)

# LISEBERG



Liseberg är en nöjespark belägen i centrala göteborg med ungefär 3 miljoner besökare varje år. Men under rådande omständigheter får de endast ha 5000 gäster/dag vilket innebär cirka 20% av vad som brukar besöka parken en sommardag.

## Lisas Berg

En del av marken som liseberg idag står på var för många år sedan ägd av Johan Anders Lamberg, en av sveriges största klädeshandlare. På denna tomt planterade han ekar och byggde ett hus till sin hustru, detta hus kallas *Landeriet*. Johan Lambergs hustru, Elisabeth Söderberg kallades även för lisa och parken döptes därmed efter henne men i början bara "Lisas Berg".

## Göteborg 300 år

Göteborg fyller 300 år 1923 och för att fira detta beslutar man att bygga Liseberg för att fira detta. Liseberg var en succé redan från början med 800 000 besökare under en månad. Parken som var menat att bara vara en engångs jubileumsutställning blev istället en succé och beslutet att driva parken vidare togs.

Liseberg har 30 åkattraktioner, en dansbana, restauranger, två spelhallar samt flera olika scener. Liseberg lägger till och tar bort åkattraktioner i takt med efterfrågan. 1936 invigdes lisebergsbadet av bland annat Arvid Wallman den svenske olympiske hopp mästaren från 1920, bassängen var 15 meter bred och 32 meter lång. Anläggningen kunde ta emot 800 personer samtidigt. 1956 tömdes badet för gott och sex år senare revs anläggningen inför det kommande 40 års jubileumet av Liseberg.

## [Lisepedia](http://www.lisepedia.se)

<http://www.lisepedia.se> > Välkommen till Lisepedia

( <https://sv.wikipedia.org/wiki/Liseberg#Historia> )



## Masthuggstorget

Masthuggstorget ligger i den västra änden av den Fjärde Långgatan, ungefär 300 meter söder om Göta älv. 1769 namngavs torget som har fått sitt namn efter tillverkningen av båtmaster som ägde rum i området.

År 1784 gav Carl Wilhelm Carlberg ett förslag för hur torget skulle utformas. I hans förslag fanns bland annat en murad vattenränna som skulle ligga vid västra sidan av torget och ner till "stadens barlastplats", som senare kallas för masthuggskajen. Båtåldermannen J.M. Grefling fick uppdraget och ett år senare var han färdig med sitt arbete. Han hade fyllt, planerat och stensatt torget samt murat en öppen vattentrumma till kajen. Den 1 oktober 1887 invigdes Saluhallen vid torgets södra del som sägs ha kostat 21 000 kronor att uppföra. 1935 asfalterades kullersten och de planterades en rad små popplar mot norr då torget byggdes om. Skulpturen Masterna utförd av Erling Torkelsen och placerades år 1971 på torget.

Vid torgets västra del låg Sjömanshemmet. Det var ett renässans-inspirerande byggnad där främst sjömän men även turister kunde få tillfälliga nattrum. 1942 stängdes hemmet för gott och det revs veckan därpå. Samma år byggdes ett nytt hus upp som skulle ingå i kommunens bevaringsprogram 1987.

Källor:

<https://www.wikiwand.com/sv/Masthuggstorget#/Historia>

<https://brfmasthugget.se/masthuggets-historia/>





## Nya Älvsborgs fästning

Gamla Älvsborg är död - länge leve Nya Älvsborg! Så kunde det kanske ha låtit år 1677 när de sista byggstenarna skeppades över från Kungsladugård på fastlandet till den vattenomgärdade Kyrkogårdsholmen. Belägna vid Göta Älvs mynning tjänade både Nya och Gamla Älvsborgs fästningar ett viktigt syfte för att säkra Sveriges kritiska strategiska intressen på västkusten. Genom att skydda inloppet till Göta Älv säkrade de handeln åt väst, gav skydd mot externa hot för all verksamhet uppströms, och tjänade som första fasta ledet i Göteborgs försvar. Den Gamla fästningen misslyckades flertalet gånger med dessa uppdrag, vilket resulterade i grava ekonomiska påföljder för riket. Annorlunda blev det med Nya Älvsborg.

År 1719 anföll element av den danska flottan fästningen. Fästningen besköts intensivt under flera dagar, vilket orsakade stora skador som än idag är synliga i form av kanonkulor som fastnat i fasaderna. Trots detta lyckades försvararna skydda sig själva och Göteborg genom en avvärjningsseger. Det beslutsamma försvaret av fästningen inverkade positivt på civilbefolkningens moral i slutskedet av det stora nordiska kriget.

Från slutet av 1700-talet till 1866 fungerade anläggningen som fängelse, och inhyste som mest drygt 100 fångar. Två år senare upphörde Nya Älvsborgs fästning att klassas som försvarsanläggning, även om det användes som förråd under världskrigen. Byggnaderna är än idag välbevarade, bland annat finns en kyrkointeriör från karolinertiden.

### Referens

<https://www.sfv.se/fastigheter/sok/sverige/vastra-gotalands-lan/nya-alsborgs-fastning-goteborg/>

<http://www.gajdarkitekter.se/index.php/project/nya-alsborgs-fastning/>



## Sahlgrenska Huset

Sahlgrenska husets historia daterar tillbaka hela vägen till 1600-talet. Huset står på Norra Hamngatan 14, men är inte det första huset som står där. Funna pennteckningar från 1950 avbildar nämligen ett hus på tomten, som sedan hade brunnit ner 1669. År 1674 hade Henrik Eilking den yngre fått 900 daler i statsbidrag i syfte att bygga nya hus i Göteborg, och han lät bygga ett stenhus på denna tomt. Under hans livstid lyckades han hyra ut huset till landshövdingen när han besökte Göteborg, då området hade de bästa tomterna i staden.

Efter Eilking's död ärvdes tomten till hans arvingar 1702, men 1716 lät kaparkaptenen Lars Gathenhielm tomten säljas till högsta bud av hans släktingar. Mannen som köpte huset Jacob Sahlgren, som ägde den till sin död 1721. Hans änka, Birgitta Sahlgren, ärvde huset, som sedan brände ner igen 1746 i den stora branden i Göteborg. Men Birgitta Sahlgren byggde om huset än en gång år 1753, men det var hennes barn som flyttade in i huset. Hennes son, Olof Sahlgren, byggde ut två flyglar senare på och flyttade in 1755. Det var efter hans död 1758 som Birgitta flyttade in. Vid det här laget hade byggnaden en våning för magasin, en våning för kontor, en våning för sovrum, kök, förråd, stall, vagnbodar och bostäder för anställda.

Efter Birgittas död 1771 har huset haft många olika ägare som endast gjorde små ändringar till fram till 1856, då ägaren byggde på och om många delar av huset. Men under 1900-talet gjordes många insatser för att bygga om huset till sitt ursprungliga skick, efter att Göteborgs stad blev ägare av huset 1905. Man lyckades återställa mycket 1700-talsinredning, och huset byggnadsminnesförklarades 1968.

### Källor

[https://sv.wikipedia.org/wiki/Sahlgrenska\\_huset](https://sv.wikipedia.org/wiki/Sahlgrenska_huset)

<https://gamlagotborg.se/2014/04/11/sahlgrenska-huset/>



## Skansen Kronan

87 meter över havet, på toppen av Risåsberget i Haga, står Skansen Krona stolt. Planeringen ritad av Erik Dahlbergh, Skansen Kronans första sten lades ner den 9 juni 1687 efter att Eriks ritning hade blivit godkänd av kung Karl XI och blev klar 2 år senare 1689. Fästningen blev godkänd då riksrådet hade gett förslag att den strategiskt viktiga staden Göteborg behövde försvarsverk. Stenarna som bygger upp den 33 meters höga fästningens 7 meter tjocka väggar består av gråsten och man tror att vissa av stenarna kommer från gamla Älvsborgs fästning.

1697 kröntes Skansen Kronan med en krona av trä, klädd med koppar, så stor att 12 personer skulle få plats i den. 41 år senare, 1738, byttes den rötskadade kronan ut till en ny gjord enbart av trä. Men Skansens krona blev ytterligen utsmyckad år 1899 då den tråkiga träkronan byttes ut mot en större, vackrare krona av förgylld koppar där hela 14 personer nu rymde.

Skansen Kronans militära roll blev mycket mindre under 1800-talet och började förses med många olika uppgifter. I mitten av århundradet, 1854, började byggnaden användas som ett fängelse då ca 200 fångar flyttades till fästningen från Marstrand, många av dem tjänade livslånga straff. 1874 var det bostadsbrist och då fick Skansen tjäna som nödbostad till den snabbt växande staden och år 1904 invigdes Göteborgs Militärmuseum i Skansen efter en stor renovering. Idag används Landmärket som ett kafé och festlokal och är en perfekt samlingsplats för göteborgare som, på nyårsafton, vill kunna bevittna stadens fyrverkeri-upplysta himmel.

### Källor:

<http://www.elfsborgsfastning.se/skansen-kronan/>  
[https://sv.wikipedia.org/wiki/Skansen\\_Kronan](https://sv.wikipedia.org/wiki/Skansen_Kronan)



## Skansen Lejonet

Skansen Lejonet är den första av två försvars skansarna som byggdes i Göteborg under 1600-talet. Skansen Lejonet är placerat på Emerentias Backe och skansen delar grund med en gammal fästning.

Första stenen till Skansen Lejonet las av Erik Dahlbergh den 22 juni 1687 och stod klar år 1692 när den sista byggstenen lades. Denna var ett lejon krönt med en förgylld krona och sattes som torn prydnad på taket av skansen. Denna prydliga byggnad har 7 meter tjocka väggar och en höjd på 29 meter. Skansen sträcker sig då 57 meter över havet som bidrar till en god sikt ut över Göta Älvs utlopp. Karl XI invigde den nya försvarsanläggningen som används inom försvaret fram till 1822. Syftet med den nya försvarsanläggningen var att förstärka Göteborgs befästning och minska hotet av invasion från väst genom att vara ett starkt första bemötanden fienden fick vid ett angrepp mot Göteborg.

År 1822 fick Skansen Lejonet en ny uppgift. Byggnadens konstruktion med 7 meter tjocka väggar och begränsad åtkomlighet för människor, passade den utmärkt att förvara krut i. Vid en olycka skulle väggarna minimera omkringliggande skador av infrastruktur samt dödsfall. På senare tid kommer Skansen Lejonet ännu än gång byta syfte och istället användas som förråd åt armen.

År 1935 blev skansen Lejonet officiellt en statligt minnesbyggnad och strax efter det, år 1942 gick Skansen Lejonet ur sin tjänstgöring i armen och har sedan dess genomgått ett antal renoveringar och olika uppgifter för att bibehålla byggnadens historiska värde. 1974 blev Skansen Lejonet förbundsborg för Götiska Förbundet. Idag är Skansen Lejonet ett av Göteborgs best bevarade minnesmärken med minimala ändringar och skador tack vare renoveringar och uppfräschningar, men framför allt att skansen inte skadats i strid. 2010 utvidgade staten dagens skansen lejon genom att skapa en tillgänglig festvåning för privatpersoner och företag som kan användas vid evenemang. Utöver detta är Skansen Lejonet en av 11 officiella salutstationer i Sverige som avger salut från Försvarsmakten vid högtider.

Källor:

<https://www.sfv.se/fastigheter/sok/sverige/vastra-gotalands-lan/skansen-lejonet-goteborg/>

[https://sv.wikipedia.org/wiki/Skansen\\_Lejonet](https://sv.wikipedia.org/wiki/Skansen_Lejonet)

[https://gotiskaforbundet.se/forbundsborgen\\_skansen\\_lejonet.html](https://gotiskaforbundet.se/forbundsborgen_skansen_lejonet.html)



## Slottsskogen

Slottsskogen, en av Göteborg mest sevärda attraktioner, inte bara idag men även för flera hundra år sedan. Slottsskogen fick sitt namn under 1600-talet. Under den tiden ägdes området av Älvsborgs slott och marken kallades för Älvsborgs Kungsladugårds ägor. Marken bestod av beteshagar, slätterängar, skog, hjorthägn och fruktträdgårdar. Marken täckte även ett stort område och sträckte sig ända ut till Örgryte, och inkluderade områden som Askim, Fässberg och Frölunda.

År 1621 fick Göteborg sina stadsprivilegier och därefter, år 1624 anhöll Göteborgs Stad hos kung Gustav II Adolf om rätten för almenheten att vistas i Slottsskogen. Samma år blev det tillåtet för Göteborgs medelklass att utnyttja området till friluftsliv, så länge de inte jagade eller förstör omgivningen. Det som vi anser som dagens Slottsskogen kallades då för Sundsmarken, Sundshagen och Änggårdsskolan. Det var inte förens på 1700-talet som namnet Slottsskogen började användas.

År 1874 öppnades parken för alla och vem som helst fick ta del av den fina naturen. Även spårvagnslinjen till parken blev färdigbyggd år 1882 och parken blev snabbt en populär attraktion. Parkens popularitet har bara ökat med åren med nya attraktioner som en lekplats för unga, minigolf, kaféer och även som "host-plats" för stora event, till exempel musikfestivalen Way Out West. Parken har idag utvecklats till en av Göteborgs stoltaste sevärdheter.

Källförteckning:

Expedia. (2021). *Slottsskogen*. Expedia.se. <https://www.expedia.se/Slottsskogen-Gothenburg.d6080157.Sevardheter?pwaLob=wizard-package-pwa>

Göteborgs Stad. *Historia Slottsskogen*. Göteborg.se. <https://goteborg.se/wps/portal/enhetssida/slottsskogen/om-parken/historia>



## Stenpiren (Skeppsbron)

Innan Skeppsbron eller Stenpiren kom till fanns det här stora vassmarker. Dessa fylldes bland annat igen med rasmassor från stadsmuren. När Skeppsbron sedan fick järnvägsförbindelse med Södra hamnbanan uppfördes många byggnader här, bland annat ett antal transportföretag. Alexander Keiller var en av de män som köpte marken i områden för att bygga sin mekaniska verkstad på Skeppsbron 1841. Strax efter, 1842, byggdes även Göteborgs första gasverk där Rosenlundverket ligger idag.

1842 byggdes även en L-formad träbrygga, hälften så bred som Stenpiren är idag. Denna träbrygga, tillsammans med Skeppsbron, var Göteborgs första kajanläggningar. Det var först mellan åren 1844–1845 som själva Stenpiren byggdes, fast att den först fick namnet 1883. Nu såg det inte ut som det gör idag, då bland annat platsen har genomgått rivning och nybygge. År 1900 var Stenpiren 151 meter lång, med en medelbredd på 16 meter. År 1973 kom man på Götaverken behövde mer svängrum, och då segelrännan behövde flyttas kapades 42 meter av Stenpiren. Trots detta är kajlängden idag längre igen, på 215 meter lång.

Under samma period, under 1970-talet, planerades även rivningen av resterande byggnader på Skeppsbron. Detta var för att dra fram Götaleden. Bara ungefär hälften slutade upp rivet dock, och trafiken leddes istället västerut. Järnvägen som tidigare gick hit lades ner, och gjordes om till en cykelbana.

### Källor:

<https://gamlagoteborg.se/2018/03/09/skeppsbron/>  
<https://sv.wikipedia.org/wiki/Stenpiren>

# Televerkets Hus

## Bakgrund

Tomten som Televerkets Hus ligger på tillhörde mellan 1801-1895 Göta Artilleriregemente som hade sin verksamhet där i en kasern som sedermera revs. Tomten köptes därefter av *Kongl. Telegrafverket* vars dåvarande lokal blivit trångbodd. Det nuvarande huset i fem våningar uppfördes i jugendstil under 1909-1912 efter ritningar av arkitekten Hans Hedlund och med byggnadsfirman F O Peterson & Söner som huvudentreprenör. Sedan dess har ombyggnationer och expansioner gjorts.

1912 började det nybyggda huset att användas som telegrafstation vars verksamhet stannade kvar fram till 1986. Inne i telegrafverket fanns bland annat riksexpeditioner och centralbeställning mellan vilka det fanns ett rörpostsystem för distribution av skrivna meddelanden. Det fanns även expeditioner för telefonvakt, hänvisningsbesked, nummerbyrå och nummerregister. Som mest arbetade det 1000 telefonister dygnet runt.

## Ombyggnationer och expansioner

Den första expansionen gjordes 1945–1948 och vetter mot Kaserngränden. Denna tillbyggnad gjorde att det bildades en arkad då huset sköt ut över trottoaren.

Från början upptog byggnaden inte hela kvarteret, utan några kasernbyggnader fanns kvar i den södra delen som slöts an vid en tillbyggnad först 1946. Ännu en tillbyggnad gjordes 1955 och året därefter, 1956, blev halva gården tomt till ett fyravåningshus. Detta ledde till att en kulturminnesmärkt portal från den gamla



Friser i sten av konstnären Carl Eldh hittas i fasaden ovanför huvudentrén.

artillerikasernen revs och blev lagd på lager. Riksantikvariatet har den sedan dess i förvaring i väntan på framtida möjlighet att bli nyttjad. 1963 byggdes den Södra flygeln på och 1964 gjordes ytterligare en expansion.

Efter originalritningar renoverades vissa allmänna delar 1990 efter Televerkets utflyttning år 1986. Sedan 1 juli 1993 är huset ett byggnadsminne och under 2004 byggdes Stora och Lilla rikssalen om från kontor till träningsanläggning.

## Idag

Idag används byggnaden bland annat till studentbostäder, gym och vårdcentral.

## Källförteckning

- [Televerkets hus, Göteborg. Televerkets hus är en byggnad som \(google-info.org\)](#)
- [Televerkets hus | \(gamlagoteborg.se\)](#)
- [Televerkets hus, Göteborg – Wikipedia](#)



## Tomtehuset

### 1890

Tomtehuset är ett hus som lät byggas av den dåvarande riksdagsmannen Sven Adolf Hedlund år 1890. De två arkitekterna av byggnaden var hans egen brorson Hans Hedlund och Yngve Rasmussen. Det är ett bostadshus och är en byggnad som är tvådelad, den ena delen två våningar som blickar ut mot Vasagatan och var när det byggdes en fotateljéfirma istället för allmän bostad. Den andra delen ett trevåningshus som ser ut över Viktoriagatan, denna del var bostadshus från begynnelsen

### 1920

Fotoateljén som var byggd för S.A Hedlunds son Torsten Hedlund byggdes på 1920-talet om till bostad, detta resulterade i igenmurandet av ett stort glasfönster som vette ut mot Vasagatan samt en förändring av taket

### 1982

Detta år blev Tomtehuset ett skyddat byggnadsminne.

Det mest intressanta med Tomtehuset är dock dess namn som kommer från de märkliga målningarna på husets fasad. De är målade av Thorvald Rasmussen, bror till arkitekten Yngve Rasmussen och föreställer S.A Hedlunds familj och deras yrken, förutom att de avbildades som tomtar istället för människor, Thorvalds specialitet.

<https://gamlagoteborg.se/2016/11/10/tomtehuset/>

<https://goteborgshistoria.com/2012/12/24/tomtehuset/>



## Trädgårdsföreningen Heden

Trädgårdsföreningen är en stadspark i centrala Göteborg, även en av Europas bäst bevarade 1800-tals parker. Det finns flera byggnader i parken, såsom Rosariet och Palmhuset. Här kan man se på rosor, tropiska växter, palmer etc. I parken finns även tillgång till restauranger, trädgårdar, lekparkar samt stora gräsmattor (Trädgårdsföreningen, u.å.1) (Tripadvisor, 2021).



År 1842 bildades Trädgårdsföreningen då parken togs över från den Segerlindska ängen som tidigare ägt parken. Innan detta var parken privatägd men öppen för allmänheten mot betalning. (Svensson, 2019). Efter detta har parken renoverats och flera ändringar skedde, det var redan vid 1847 som det första huset i Trädgårdsföreningen byggdes. Detta var direktörsvillan. Denna byggnads användning var hem till trädgårdsmästare och familj. Idag används det dock till kontor och lokal för föreningsverksamhet (Trädgårdsföreningen, u.å.2). Mellan 1850–1853 tillades ännu flera byggnader i Trädgårdsföreningen, dock är alla dessa idag rivna och nya byggnader har uppkommit (Svensson, 2019).

Under 1859–1916 genomfördes stora förändringar i parken som idag är bevarade. Detta då det anställdes en ny trädgårdsmästare, Georg Löwgren, som var anledningen till en hastig utvecklingen av parken. Bland annat så öppnades nya och flera entréer till parken, vakt bostaden, palmhuset [byggnaden på bild], växthuset och lagerhuset byggdes samt parkens första fontän byggdes under Löwgrems tid inom arbetet (Svensson, 2019).

Trädgårdens första restaurang öppnades även 1887, dock har ödet för denna byggnad inte varit bra. Restaurangen hette först Konstsalongen men bytte namn vid 1922 till Trädgårdsföreningen stora restaurang. Denna byggnad brann dock ner vid 1965. Efter fyra år stod det upp en ny restaurang som kallades Restaurang Trädgårn. Även denna byggnad brann ner, detta hände 1995. Denna gång tog det istället tre år tills byggnaden var renoverad. Denna byggnad står kvar än idag och har namnet Restaurang Trädgårn och används som restaurang, konsertlokal samt nattklubb. (Svensson, 2019)

Idag besöks trädgårdsföreningen av folk dagligen. Barnfamiljer kommer till parkens lekplatser samt olika evenemang såsom barnensväxthus (Trädgårdsföreningen, u.å.1). Parken har flera trädgårdar och växter för intresserade besökare. Det finns även stora gräsytor som uppskattas av besökare då aktiviteter kan utföras här. (Tripadvisor, 2021).

### Källförteckning:

Svensson, A. (3 Juli 2019). *Trädgårdsföreningen*. [gamlagoteborg.se](http://gamlagoteborg.se).

<https://gamlagoteborg.se/2019/06/03/tradgardsforeningen/>

Tripadvisor. (2021) *Trädgårdsföreningen*. [tripadvisor.se. https://www.tripadvisor.se/Attraction\\_Review-g189894-d232082-Reviews-Horticultural\\_Gardens\\_Tradgardsforeningen-Gothenburg\\_Vastra\\_Gotaland\\_County\\_West\\_C.html](https://www.tripadvisor.se/Attraction_Review-g189894-d232082-Reviews-Horticultural_Gardens_Tradgardsforeningen-Gothenburg_Vastra_Gotaland_County_West_C.html)

Trädgårdsföreningen. (u.å.1). *Trädgårdsföreningen*. [goteborg.se](http://goteborg.se).

<https://goteborg.se/wps/portal/enhets sida/tradgardsforeningen>

Trädgårdsföreningen. (u.å.2) *Byggnader*. [goteborg.se](http://goteborg.se).

<https://goteborg.se/wps/portal/enhets sida/tradgardsforeningen/parken/byggnader>



## Vasaplatsen

Vasaplatsen, namngiven efter Vasaätten, knyter samman stadsdelarna Lorensberg och Vasastaden och anknyter Aschebergsgatan till Vasagatan. Platsen namngavs 1882 men färdigställdes först fem år senare. Mellan tidsperioden 1870–1920 byggdes många av de än idag välbevarade stenhusen som återfinns runt platsen. Vasaplatsens huvudsyfte är idag främst som lokal knutpunkt för kollektivtrafik, men är även hem för lokal företagsverksamhet. Den tio meter höga och trekantiga monoliten i bohusslänsk granit, som är namngiven efter Göteborgsprofilen Torgny Segerstedt, som var huvudredaktör för Göteborgs handels- och sjöfartstidning och anti-nazist, står sedan 1955 på Vasaplatsen.

Bland viktiga händelser som utspelat sig på Vasaplatsen har tragedin "*Spårvagnskraschen på Vasaplatsen*" varit viktigast. Bilden ovan är tagen på Vasaplatsen efter händelsen. Den 12 e mars 1992 spårade en spårvagn ur på platsen. Den skenande 54 tons tunga spårvagnen, vars bromsar lossats mekaniskt, kraschade in i en husvägg i runt 100km/h och hade innan dess förstört både busskurer och bilar. 13 personer miste sitt liv och 23 personer skadades allvarligt. Detta resulterade i att nya bromssystem, där bromsarna enbart kunde blir urkopplade av specialverktyg, infördes.

Källor:

<https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/25-%C3%A5r-sedan-kraschen-p%C3%A5-vasaplatsen-1.4192686>

[https://sv.wikipedia.org/wiki/Vasaplatsen,\\_G%C3%B6teborg#cite\\_note-4](https://sv.wikipedia.org/wiki/Vasaplatsen,_G%C3%B6teborg#cite_note-4)